

L'any 1932 hi hagué una vaga general a Arbúcies en protesta per l'acomiadament d'obres fabricants de rotllanes de fusta.

Conflictes socials a Girona en els primers anys de la II República

JOAN SURÓS I PERACULA

La proclamació de la II República, el 14 d'abril de 1931, va tenir una repercussió immediata en el món laboral. La instauració d'un règim democràtic i de llibertats va propiciar el resorgiment de les forces socials reprimides durant els anys de la dictadura de Primo de Rivera i la proliferació de conflictes socials. El marc socio-econòmic en què es produí tot això és l'objecte de les següents ratlles.

L'economia gironina en els primers anys trenta

El naixement de la II República va coincidir amb un moment en el qual els principals sectors de l'economia gironina es

trobaven en crisi.

El tèxtil estava encara immers en la greu crisi iniciada el 1920¹. Segons dades de la Cambra de Comerç de Girona², l'exportació de manufactures de cotó fou, el 1927, de 33.486 kg, i va augmentar fortament a partir de 1929 i 1930, arribant, respectivament, a 170.834 i 578.092 kg; però a l'any següent només s'exportaren 48.464 kg, i el 1932 foren 12.085, arribant a 25.322 el 1933. L'exportació de llana no anà millor: si el 1927 s'exportaren 59.371 kg, el 1933 foren únicament 1471, culminant així una davallada iniciada amb la crisi dels primers anys vint.

No millor anaren les coses en el sector suro-taper: el 1933, totes les xifres d'exportació dels diferents productes d'aquesta indústria eren inferiors a les de

1927 i de 1930³. En la memòria de l'any 1930, la Cambra de Comerç de Girona sentenciava que «ha sufrido dicha industria un rudo retroceso (...) La implantación de las nuevas tarifas aduaneras en los Estados Unidos de América constituyen un rudo golpe (...), y a fines de año se paraliza el trabajo en casi la totalidad de las fábricas»⁴. Dos anys després, la mateixa institució assenyalava que «se ha acentuado de tal forma la crisis (...), agravada (...) a consecuencia de las restricciones de países importadores y principalmente con la elevación de derechos arancelarios de las naciones consumidoras, que poco falta para que una industria, antiguamente tan floreciente en las comarcas gerundenses, quede completamente paralizada»⁵.

Pel que fa a la resta de sectors, el paper també va veure baixar les seves exportacions a partir de 1930, mentre que la construcció patí una greu crisi, essent, juntament amb la indústria del suro, la que conegué un major nivell d'atur.

La situació de l'obrer

El nivell de vida dels treballadors durant els anys de la dictadura de Primo de Rivera i els primers anys de la II República no va experimentar canvis sensibles. Els preus d'alguns productes varen pujar, però d'altres varen fer el contrari⁶. Pel que fa als sous, la tendència tampoc no fou uniforme⁷.

Si ens fixem en les dades del quadre I, podem veure com entre 1914 i 1920 es produí un fort creixement dels preus, molt superior al dels salaris, que també va ésser important. La conseqüència fou un fort deteriorament del poder adquisitiu dels salaris⁸. En els cinc anys següents, la tendència s'invertí, pujant molt més els sous que els preus dels productes, i es produí, així, una millora del poder adquisitiu dels salaris. Posteriorment, els sous s'estancaren, però els preus varen anar baixant i, en conseqüència, el salari real augmentà novament.

El paper jugat per la situació del nivell de vida en l'esclat de vagues que es pro-



Allegoria de la República: fotografia del professional guixolenc Ricard Mur, del 1931.

duí durant la II República no sembla, doncs, haver estat determinant. Com diu Tuñón de Lara, «no hay un cambio sensacional de nivel de vida que sirva para explicar de manera «lineal» el ascenso huelguístico»⁹.

Això no vol dir, però, que la situació general del treballador fos extraordinària. No oblidem que la crisi de moltes indústries provocà un alt nivell d'atur i que,

QUADRE I.— PREUS I SALARIS A GIRONA

	1914	1920	1925	1930
Mitjanes de sous setmanals nominals (en PTA)	27	38,40	45,68	45,12
Números índex de sous nominals	100	142	169	167
Números índex de preus d'articles de primera necessitat	100	199	163	153
Números índex de salaris reals	100	71	104	109

Font: MINISTERIO DE TRABAJO Y PREVISIÓN, *Estadística de Salarios y Jornadas referida al período 1914-1930*, Madrid, 1931.

a més, el poder adquisitiu dels obrers, tot i que no empitjorà, tampoc era gran cosa.

Les organitzacions sindicals

La proclamació de la II República va afavorir un clima adequat per al ressorgiment de les organitzacions obreres reprimides durant la dictadura del general Primo de Rivera.

Fou la CNT el sindicat que acollí majoritàriament els obrers no agrícoles. La reorganització s'inicià ja el 1930, durant la «Dictablanda» del general Berenguer. I entre els dies 10 i 16 de juny 1931, la CNT celebrà un congrés extraordinari en el Teatro del Conservatorio de Madrid. Hi van assistir representants de 511 sindicats que acollien 535.565 afiliats de tot l'Estat espanyol. La regional catalana, la més nombrosa, tenia representats 81 sindicats i 291.240 afiliats, 11.420 dels quals eren de Girona, essent els sindicats gironins 16¹⁰.

Però la CNT no acabà de consolidar-se. Les lluites internes en l'organització entre trentistes i faïstes, i els *fallits* intents insurreccionals de gener de 1931 i del mateix mes de 1933 perjudicaren greument la força del sindicat; fet acompanyat de l'agreujament de la crisi econòmica. Així, «s'inicià a partir de 1932 l'afebliment general de la CNT i una disminució en la seva afiliació»¹¹.

Pel que fa a l'altre sindicat amb presència arreu de l'estat, la UGT, el seu pes en el conjunt del sindicalisme català fou petit: el 1931 comptava amb 16.683 afiliats a Catalunya i, dos anys més tard, amb 36.000. A Girona, el 1931, existien 6 sindicats socialistes amb 551 membres¹².

El renaixement del sindicalisme enter-

rat durant la dictadura va anar seguit de l'augment ràpid i fort de les tensions socials, tensions que no sempre van poder canalitzar els sindicats i que tot seguit analitzem pel que fa a Girona.

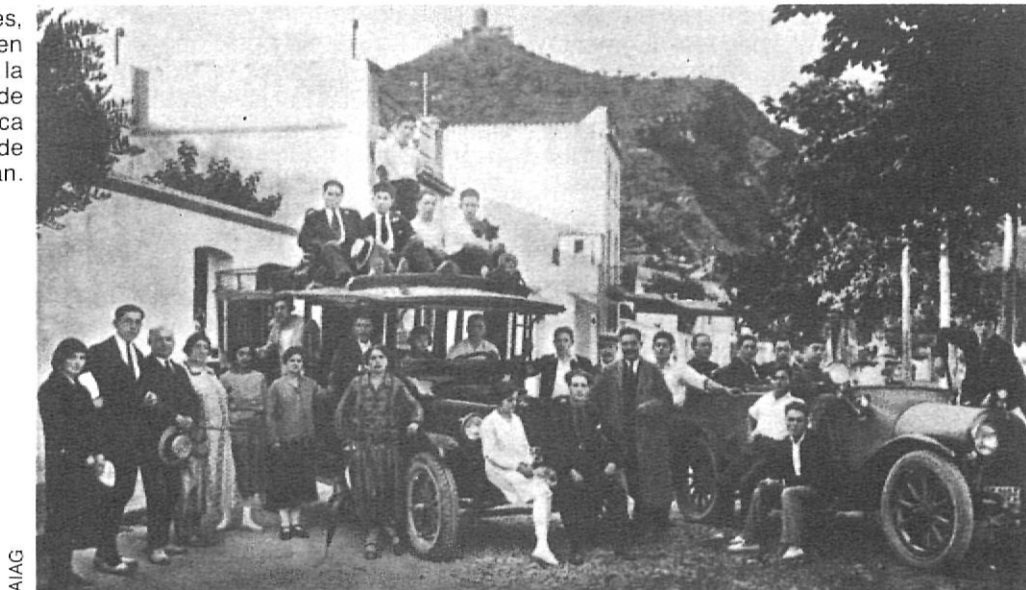
Els conflictes socials

Durant el període de la dictadura de Primo de Rivera, la conflictivitat social fou mínima en les comarques gironines. Això no vol dir que no hi haguessin problemes socials, sinó que aquests no podien sortir a flotació degut al control que sobre les classes treballadores exercia el règim i a la manca de llibertats democràtiques. Després del cop d'estat del general Primo de Rivera i fins al 1929, es produïren a Girona vuit vagues. La més important va tenir lloc el 1925. Començà el 24 d'agost i no va acabar fins a mitjan novembre, la qual afectà 2.180 treballadors del sector del suro de diferents poblacions del Baix Empordà.

A partir de 1930 augmentà el clima de conflictivitat. En aquest any es declararen set vagues en la província de Girona. Afectaren majoritàriament el sector de la construcció, on es produïren cinc vagues, totes relacionades amb augmentos salarials. Però el conflicte més greu va tenir lloc en l'empresa SAFA de Blanes, «la huelga más seria del año, por su duración y por los sucesos desarrollados desde su planteamiento hasta su terminación»¹³.

La vaga a la SAFA començà el 15 de juliol i afectà 700 treballadors. El motiu del conflicte fou la no acceptació per l'empresa de les bases de treball presentades per la secció de la CNT de Blanes. Aquesta demanava el reconeixement de la secció

A la SAFA de Blanes, 700 treballadors feren vaga l'any 1930. A la foto, un grup de blanencs de l'època al peu del castell de Sant Joan.



AIAG

QUADRE II.— LA CONFLICTIVITAT PER SECTORS

	1931	1932	1933	Total
Suro	—	—	3	3
Tèxtil	1	5	5	11
Construcció	4	3	3	10
Estibadors	3	1	—	4
Alimentació	—	2	—	2
Transports i Comunicacions	2	1	2	5
Metall	—	1	2	3
Ceràmica	2	2	2	6
D'altres ¹	7	5	1	13
Total	19	20	18	57

Font: Elaboració pròpia a partir de les informacions de les memòries anuals de la Cambra de Comerç de Girona.

Nota: Inclou sectors com ara el dels pescadors, curtidors, fusters, barbers, etc.

d'obriers de SAFA de la CNT, la setmana de 48 hores, la supressió del treball els diumenges, un augment de sou i l'establiment d'escales i plantilles del personal. El clima d'enfrontament va donar lloc a detencions i coaccions per part tant dels obrers com de les autoritats, essent detingut tot el comitè de vaga i clausurat el centre del sindicat. La situació s'anà normalitzant progressivament i a finals de novembre ja es treballava amb normalitat. Els obrers varen obtenir un petit augment salarial.

En els anys següents la conflictivitat no feu més que augmentar. Segons Tuñón de Lara¹⁴, en els anys 1931, 1932, 1933 van tenir lloc, a l'Estat espanyol, 734, 681 i 1.127 vagues, respectivament. Pel que fa a Girona, les xifres sobre conflictivitat per sectors les podem veure en el quadre II.

En aquest quadre destaquen diferents fets. En primer lloc, la forta conflictivitat en

els sectors del tèxtil i de la construcció, dos dels més importants de la província. En segon lloc, la gairebé inexistència de vagues en l'altre sector important de l'economia gironina, en el suro¹⁵. I, finalment, la diversificació important dels conflictes entre força sectors. Així, de les 57 vagues que van tenir lloc entre 1931 i 1933, menys de la meitat es produïren en els tres sectors claus de l'economia gironina (el suro-taper, el tèxtil i la construcció).

Els motius de les vagues anaren sovint lligats a qüestions salarials, però no de manera exclusiva. Així, varen sovintejar reivindicacions de reducció de jornada, d'existència de bases de treball que regulessin el total de les relacions en l'empresa, etc. També foren habituals les vagues generals que afectaren determinades poblacions. Veiem aquesta última qüestió més detingudament.

NOTES

1. Vegeu SURÓS i PERACAUÀ, Joan, *La crisi de la indústria tèxtil gironina durant els anys vint*, *Revista de Girona*, núm. 135, Girona, juliol-agost de 1989.

2. CÀMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE GERONA, *El Comercio, la Industria y la Agricultura en la Provincia de Gerona en el año 1934*, Girona, 1935.

3. Només l'exportació en quadrats de suro augmentà el 1933 en relació amb l'any 1930, però el 1934 l'exportació tornà a ésser inferior a la de quatre anys abans.

4. CÀMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE GERONA, *El Comercio (...) en el año 1930*, Girona, 1931, p. 14 i 15.

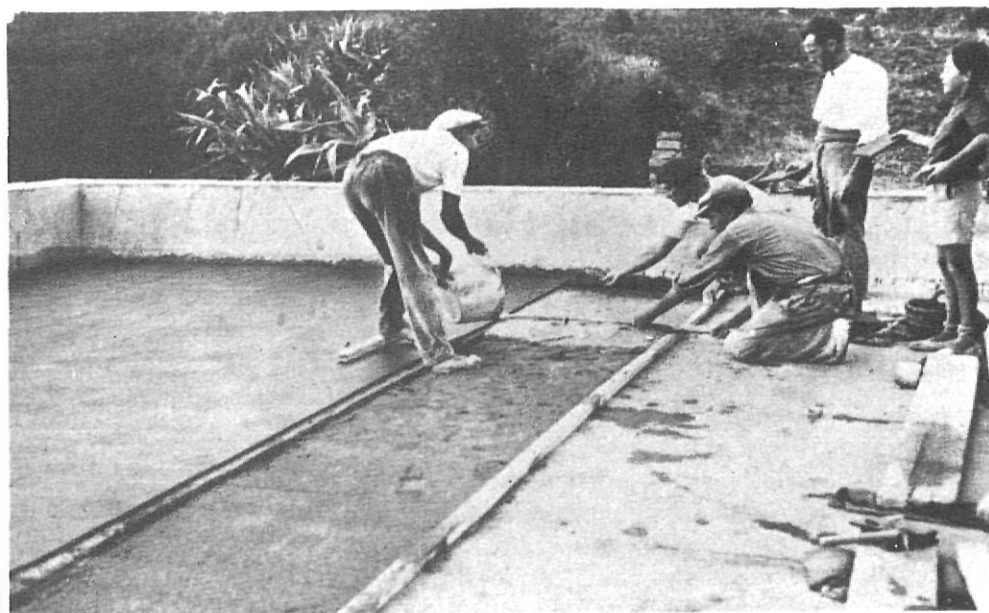
5. CÀMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE GERONA, *El Comercio (...) en el año 1932*, Girona, 1933, pág. 12.

6. Segons dades de les memòries anuals de la Cambra de Comerç de Girona, entre gener de 1925 i desembre de 1931, van augmentar de preu productes com l'arròs, el pa el vi i els ous. En canvi, baixaren de preu l'electricitat, l'oli, el sucre, els cigrons, les patates i el bacallà.

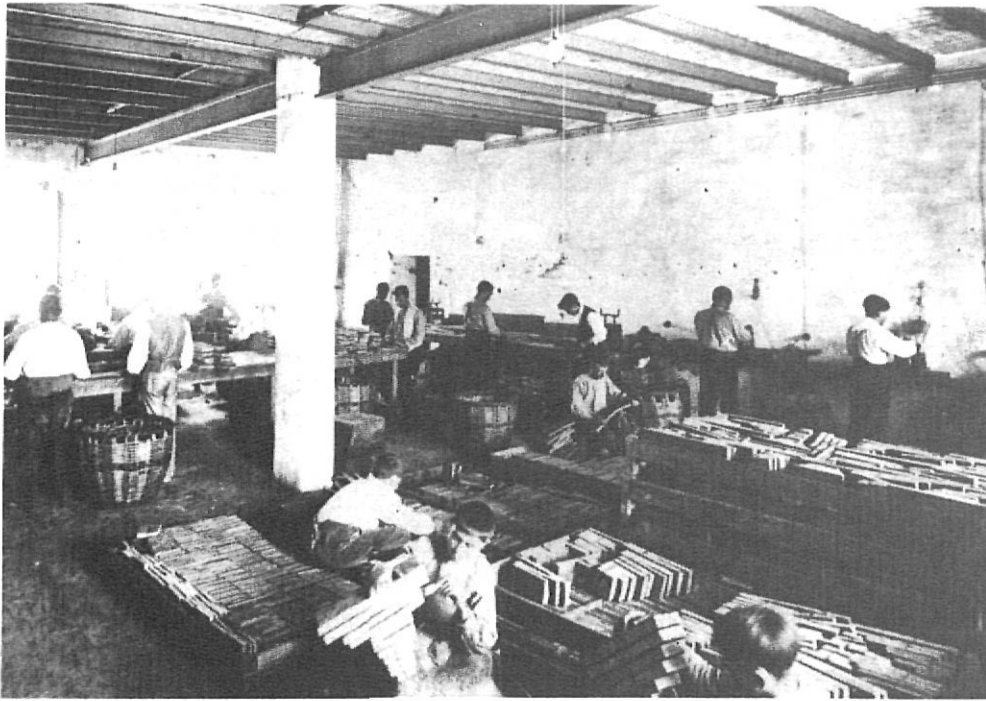
7. Així, segons informacions del Ministerio de Trabajo y Previsión, entre 1925 y 1930, disminuïren els salaris en la indústria tèxtil, però augmentaren els dels obrers suro-tapers i els dels treballadors de la construcció.

8. El salari real es calcula segons la fórmula següent: $S = (S'/C) \times 100$, on S és l'índex del salari real, S' el del nominal i C el dels preus dels articles de consum.

9. TUÑÓN DE LARA, Manuel, *El movimiento obrero en la his-*



El sector de la construcció fou un dels més conflictius, perquè ja aleshores era dels més importants.



Un dels conflictes més greus de l'època es declarà a Palafrugell el 1933 i afectà 1.800 treballadors del suro.

A l'any 1931 es declararen tres vagues generals a Girona. La primera va tenir lloc a Blanes, en el més de juny, en protesta pel conflicte de l'empresa SAFA de l'any anterior. El 17 de juny, la detenció de líders obrers ocasionà una vaga general a la ciutat de Girona. I l'11 de setembre, a Figueres, el fet de llogar «esquirols» per aturar una vaga de curtidors va donar lloc a un tancament general.

El 1932 no va tenir lloc cap vaga general. En canvi, a l'any següent se'n produïren tres. La primera, «que fué impuesta el día 9 de mayor por la CNT tuvo repercusiones en las comarcas gerundenses, fracasando completamente no obstante los esfuerzos que realizaron unos individuos de la FAI recorriendo en automóvil las poblaciones fabriles y repartiendo hojas excitando a la huelga»¹⁶. Es practicaren detencions de líders obrers en les principals poblacions fabrils de la província. Quant a la segona vaga general, es produí a Arbúcies el 12 de juny en protesta per l'acomiadament d'obers dedicats a la fabricació de rotllanes de fusta. I la tercera a Palafrugell (vegeu nota 15).

El anys primers de la II República portaren un clima de llibertat que propicià la reorganització dels sindicats obrers i, alhora, la possibilitat de plantejar reivindicacions de manera oberta, reivindicacions que havien estat soterrades en els anys de la dictadura. A tot això cal afegir que la

situació general del treballador, si bé no era desastrosa, tampoc no era excessivament feliç. A més, la crisi econòmica colpejava els principals sectors de l'economia gironina. La conjunció de tots aquests diferents factors va propiciar un elevat grau de conflictivitat social que es traduí en la declaració de nombroses vagues, seguint el que també passà a Catalunya i a Espanya.

Joan Surós és historiador.

toria de España, Madrid, Taurus, 1972, pág. 910.

10. Els sindicats gironins més importants estaven a Salt, Palafrugell, Olot i Figueres, amb 1.000, 850, 800 i 700 afiliats, respectivament, segons GONZÁLEZ URIÉN, Miguel i REVILLA GONZÁLEZ Fidel, *La CNT a través de sus Congresos*, México, Eds. Mexicanos Unidos, 1981.

11. VEGA, Eulàlia, *El trentisme a Catalunya. Divergències ideològiques en la CNT (1930-1933)*, Barcelona, Curial, 1980, pág. 223.

12. Segons CORNELLÀ, Pere, *La UGT a les comarques gironines durant la Guerra Civil*, *Revista de Girona*, núm. 109, Girona, 1984; i GONZÁLEZ URIÉN, Miguel i REVILLA GONZÁLEZ, Fidel, Op. cit.

13. CÁMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE GERONA, *El Comercio (...) en el año 1930*, Girona 1931, pág. 600.

14. TUNÓN DE LARA, Manuel, Op. cit., pág. 909.

15. El conflicte més greu es declarà a Palafrugell el dia tres de novembre de 1933. Afectà 1.800 obrers i el motiu fou la demanda d'augment de sou. El dia 10 es declarà la vaga general, en la qual es produïren actes de violència contra persones i propietats. La vaga acabà sis dies més tard.

16. CÁMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE GERONA, *El Comercio (...) en el año 1.933*, Girona, 1934, pág. 567.